

կը մտնէ մինչև Մոկս, և թնդանօթներով կը ումբակոծէ Ապտալ պէյի բերդերը, մինչև օրս ալ կ'երևան ումբակոծուած բերդերու մոխրակոյտերը, կը ձերբակալէ Մոկաց ամիրան— Ապտալ պէյը, իր եղբայրները Շըլի, Սիւլէյման և Շէրէֆ պէյերը, ու Կ. Պոլիս ղրկելով, այդտեղէն կ'աքսորուին Հոռոս կղզին: Այսօր Մոկաց Հայ ժողովուրդը կ'երգէ Օսման փաշայի յաղթական երգը քիւրդերէն լեզուով. «Ասքեարհատըն ասքեար հատ, են . . .»

Այժմ տանք Պէտիր-Խան բէյի քաղաքական գործունէութեան քանի մը ուրիշ պատկերները, ու անոր ձերբակալութեան պարագաները:

Այդ ժամանակները սովորական եղած էր որ Վանի կառավարիչները իրարու յաջորդելու ժամանակ՝ յաջորդը կ'սպաննէր իր նախորդին. Բէօր-Մուստաֆա փաշան, — Թէմուր օղլիներու պապը, այդ ատենի Վանի կառավարիչն էր. Պէտիր-խան պէյը նախ կը դաշնակցի ասոր հետ, և Գաւաշին իրեն ընկեր կը վերցնէ Կուլի-խան պէյի հայր Խան-Մահմուտը, Խան-Ապտալն ալ Մոկսի պէյերէն, և ինչպէս ըսուեցաւ, հայերէ ու քիւրդերէ կազմուած բանակով մը կ'արշաւէ Վանի վրայ: Դաշնակցած այս կազմի մէջ մտած էին եւ հայերէ ուսման, Մանօղլի Սեփան, (Մսղ) մականուանեալ, եւ Չալկասբեան Մ, Օհաննէս և ուրիշները: Կառավարութիւնը, երբ Օսման փաշայի հրամանատարութեամբ զօրքը կը հասցնէ Վանը ապստամբութիւնը ճնշելու, նախ Բէօր Մուստաֆա փաշան անձնատուր կը լինի առանց կռուելու, որուն կը ձերբակալեն ու կ'աքսորեն. Խան-Մահմուտ, Խան-Ապտալն ալ չեն զխմադրեր: Կ'աքսորուին և այդ հայերը: Կուրը տեղի կ'ունենայ միայն Պօտանի մէջ և մօտիկ չըջակաները, Պէտիր-Խան պէյի քիւրդերի և Օսմ. զօրաց միջև, Բիւրդերը կը ջարդուին, ու Վանի հայերը կը յաջողին ձերբակալել Պէտիր-Խան պէյը՝ որ անձնատուր կը լինի:

Պերպէրեան Աւետիս վարժապետի պատմութիւնը հրատարակուած ի Պոլիս 1871ին, այս քիւրդական շարժման մասին՝ այսպէս կը զրէ (զրարար լեզուով.)